

Medisinsk fredsarbeid

Internettkurs 3

Krig, våpen og
konfliktstrategier

MEDICAL PEACE WORK

Education and Culture

Leonardo da Vinci

Kurs 3: Krig, våpen og konfliktstrategier

Mål

- Beskrive hvordan krig, våpen og strategier i voldelig konflikt virker inn på helsen.
- Gi en historisk og praktisk analyse av hvordan ulike grupper helsepersonell responderer på krig og militarisering.

Krig, våpen og konfliktstrategier

Kapittel 1:
Masseødeleggelsesvåpen

Kapittel 2: Helseeffekter av
andre våpen og
konfliktstrategier

Kapittel 3: Helsepersonells
respons på krig og
våpen

Kjernefysiske våpens karakteristika

- Formål: true med å drepe store mengder mennesker for å avverge angrep (avskrekkelse)
- Mye større ødeleggelsespotensial enn konvensjonelle våpen
- Eksplosjon skapt gjennom atomer som deler seg og kjedereaksjon som utløser store mengder stråling

Kjernefysiske våpen – effekter på helse og miljø

Lysblink → skade på netthinnen, blindhet

Ildkule → varmebølge → alt i en viss radius
fordamper → tredjegrads forbrenninger

Eksplisjon → ødelegger bygninger → mekaniske
skader, sårskader, organer revner, trommehinner

Ildstormer → stormliknende vinder, infernoer →
folk blir forbrent → klimaendring

Nedfall → akutt strålingssyke → kreft, genetisk
skade, svekkelser

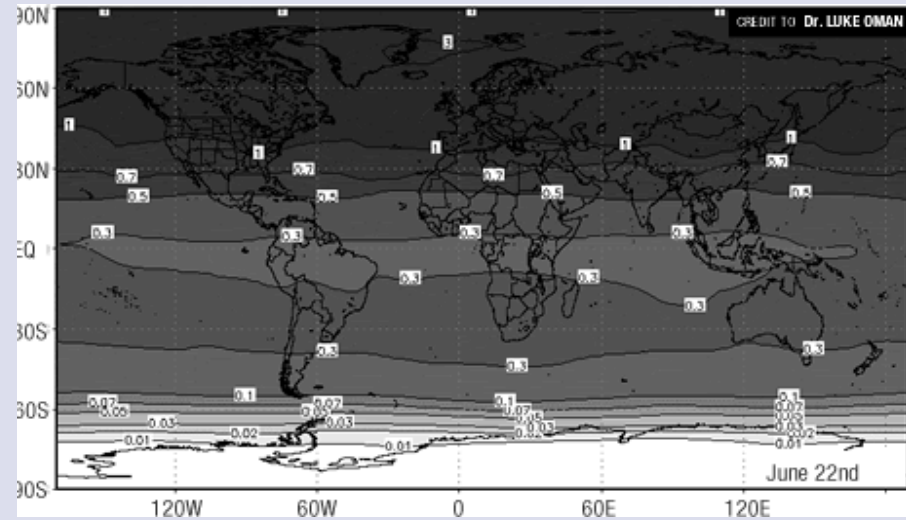
Kjernefysiske våpen – scenarier og følger av bruk

1. Utilsiktet atomkrig
2. Atomangrep av stor skala
3. 'Begrenset' atomutveksling
4. Angrep på forsterket,
underjordisk mål
5. 'Uautorisert' bruk

Kjernefysiske våpen – andre medisinske, miljømessige og sosiale følger

- Klimaendring
- Prøvesprengninger
- Produksjon av kjernefysiske våpen
- Brenselssyklusen
- Kostnader ved å vedlikeholde arsenaler

MEDICAL PEACE WORK

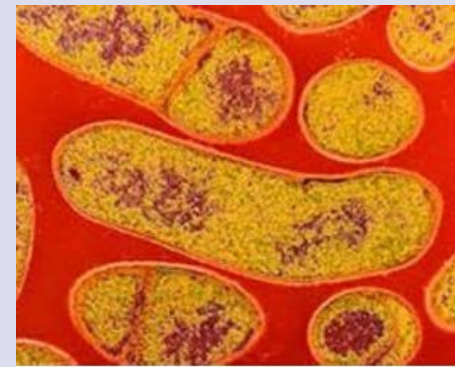
Education and Culture

Leonardo da Vinci

Biologiske våpen

Karakteristika

- Bruker levende (mikro-) organismer for å volde sykdom eller død hos store mengder mennesker, planter og dyr
- Organismene multipliseres i målorganismen
- Infeksjoner fester seg og infiserer andre
- Også toksiner lagd av organismer og planter
- Kan være dødelige eller 'ikke-dødelige'
- Mest kjente eksempler: miltbrannbakterier og koppevirus

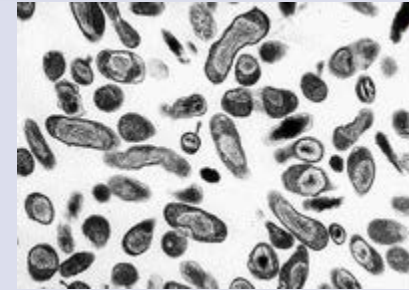

Clostridium botulinum

Biologiske våpen - helseeffekter

- **Miltbrann:** bakterie, ikke smittsom, dødelig ved inhalering
- **Kopper:** svært smittsomt virus, svært høy dødsrate, transporteres lett via luft
- **Pest:** svært smittsom bakterie, inkubasjonstid på 1-5 dager, forårsaker potensielt dødelig lungebetennelse
- **Ebola:** feber forårsaket av virus, ingen kur eller behandling, ekstremt dødelig, fører til blødning fra alle kroppsåpninger
- **Botulisme:** toksin, forårsaker dødelig muskellammelse

Biologiske våpen – juridisk status

- Forbudt ved traktat: Konvensjon om biologiske og toksiske våpen (BTWC)
- All utvikling og produksjon av biologiske våpen er forbudt
- Problemer: fremskritt i biovitenskapene, mangel på verifikasjonssystemer

Kjemiske våpen

- **Nervemidler:** svært dødelige, dreper i veldig små doser (f. eks. sarin, soman, VX)
- **Blemmemidler:** forårsaker brannår og blemmer på kroppen, skader øyne. Alvorlig lungeskade ved inhalering, fører ofte til død (f. eks. sennepsgass, svovelholdig gass, lewisit)
- **Kvelningsmidler:** forårsaker lungeskader (f. eks. fosgen, sennepsgass)
- **Psykofremkallende midler:** gir en hallusinogen effekt liknende LSD (f. eks. BZ)
- **Invalidiserende midler:** irriterer og giftstoffer som invalidiserer en person midlertidig. (f. eks. tåregass, CS-gass)

Kjemiske våpen - kontrollregimer

- Konvensjonen om forbud mot kjemiske våpen (CWC) trådte i kraft i 1997
- 188 land deltar i avtalen, men Egypt, Israel, Nord Korea og Syria har ennå ikke signert
- Problemer:
  - tempoet på destruksjon av restlagre
  - verifiseringen tas ikke alvorlig
  - ingen stedlige inspeksjoner
- Definisjoner av forbudte våpen vanskelig, mange er ikke forbudt

Radiologiske våpen

- **Radiologiske spredningsvåpen:**
„Skitne bomber“ sprer radioaktivitet ved å detonere eksposiver omgitt av kjernefysisk materiale.
- **Kjernefysiske fasiliteter:**
Atomreaktorer, atomtransport og avfallslagring kan brukes som våpen gjennom overlatt angrep på dem.
- **Uranvåpen:** inneholder anriket uran, brukes mot panserkjøretøy.

Radiologiske våpen - tiltak for å takle trusler

- Det beste tiltaket er forebygging, dvs. å verne mot tyveri
- Overførings- og eksportkontrollregimet: den multilaterale Konvensjonen om fysisk sikring av kjernefysisk materiale (1980)
- IAEAs Atferdskodeks for sikkerhet med radioaktive kilder
- Beskytte atomreaktorer mot sabotasje, inkludert angrep med fly
- Forby uranvåpen

Krig, våpen og konfliktstrategier

Kapittel 1:
Masseødeleggelsesvåpen

Kapittel 2: Helseeffekter av
andre våpen og
konfliktstrategier

Kapittel 3: Helsepersonells
respons på krig og
våpen

Landminer og klasebomber

- 90 % av alle landmineofre er sivile
- ødelegger infrastruktur, gjør dyrkbar mark ubrukelig, hindrer retur av flyktninger
- forårsaker uførhet, demoralisering, arbeidsledighet, sosial stigmatisering og økonomiske vanskeligheter for familier og samfunn
- kvinnelige ofre lider mer, har høyere dødsrate
- en stor overvekt av ofrene er barn

'Ikke-dødelige' våpen (NLW)

- utformet for å sette mennesker eller utstyr ut av spill med minimal utilsiktet skade
- ment å være målrettet og ikke forårsake unødvendig lidelse
- effekter på mennesker bør være midlertidige og reversible
- bør være alternativer til, eller bidra til å heve terskelen for bruk av dødelig makt
- faktisk bruk av NLW viser at ingen av punktene over er garantert, og at de kan ha nøyaktig motsatt effekt av den intenderte

Voldtekt som militærstrategi

Seksualisert vold: „et seksuelt uttrykk for aggresjon“

- inkluderer voldtekt, seksuell nedverdiggelse, krenkelse og vold mot bryster og genitalier, tvungen prostitusjon og trafficking
- overgrep brukt i krig for å angripe kroppen med mål om å knekke motstanderen psykisk, kjønnsespesifikk
- Trauma: angrep på offerets selvfølelse og personlighet, fører ofte til PTSS, psykosomatiske plager, fobier, selvmord
- Fysiske konsekvenser: skade, graviditet, infeksjon, HIV, hormonell dysfunksjon

Folkehelseeffekter av krig

Folkehelsen: opptatt av helsen til hele samfunnet

- umiddelbare effekter av voldelig konflikt er økning i død og skade
- branner i flyktningeleirer eller leirer for internt fordrevne
- epidemier og smittsomme sykdommer
- fordrivelse, forstyrrelse og svekkelse
- mangel på matsikkerhet, feilernæring
- problemer knyttet til mental helse
- mangel på medisiner for behandling av sykdom

Håndvåpen og lette våpen (SALW)

- SALW inkluderer pistoler, rifler, maskingevær, granater og landminer
- forårsaker mesteparten av dødsfall i voldelige konflikter globalt
- 639 millioner håndvåpen globalt, eller omtrent ett for hvert tiende menneske på jorda
- direkte dødstall på grunn av SALW varierer fra 80 000 til 500 000 per år, de fleste i utviklingsland
- 3-4 ganger så mange blir såret

Krig, våpen og konfliktstrategier

Kapittel 1:
Masseødeleggelsesvåpen

Kapittel 2: Helseeffekter av
andre våpen og
konfliktstrategier

Kapittel 3: Helsepersonells
respons på krig og
våpen

Opplys offentligheten

- Vær klar over hvem som er målgruppen
- Kjenn deg selv
- Hva er budskapet?
- Hvem formidler budskapet?
- Hvilke metoder kan brukes?

MEDICAL PEACE WORK

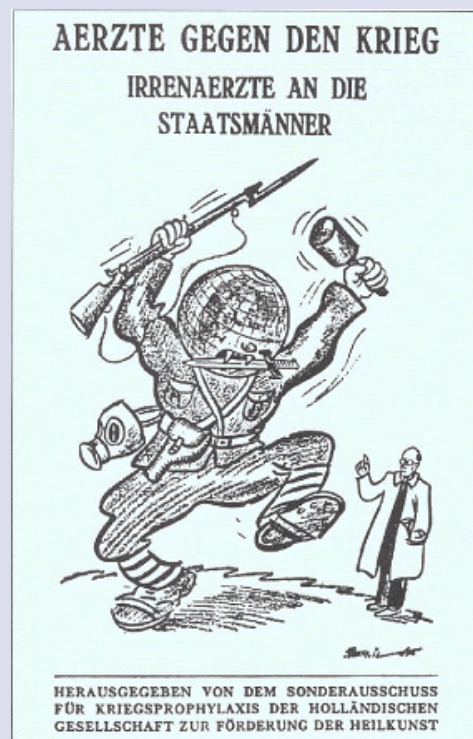

Education and Culture

Leonardo da Vinci

Helsepersonells aktivisme for fred – historisk fremstilling

- Prøvde først å „humanisere“ krig
- 1905: International Medical Association Against War
- 1918: Jeanne van Lanschot-Hubrecht stilte spørsmålstegn ved å gi medisinsk assistanse under 1. verdenskrig
- 1930: Committee for War Prevention i Holland
- 1936: Medical Peace Campaign i Storbritannia
- 1961: Physicians for Social Responsibility (PSR) i USA
- 1980: International Physicians for the Prevention of Nuclear War (IPPNW)

Data til policy-arbeid

- Bevis som brukes i talsmannsarbeid må ha kredibilitet (både faktisk og oppfattet).
- Pålitelige data må samles inn ved hjelp av anerkjente metoder.
- Hvis dataene er omstridt har de mindre påvirkningskraft.
- Mindre kredibilitet dersom en part har sterke interesser i visse resultater.
- Manglende åpenhet skader funnene.
- Forutsi fremtiden ved å bruke historiske data i talsmannsarbeidet.

Allianser med større bevegelser

Eksempler:

- International Campaign to Ban Landmines (ICBL)
- International Action Network on Small Arms (IANSA)
- Det internasjonale Røde Kors
- International Campaign to Abolish Nuclear weapons (ICAN)

Referanser

- Arya N, Cukier W (2004). **The international small arms situation: a public health approach.** In Mahoney P et al. (eds). Ballistic trauma: a practical guide. New York, Springer-Verlag.
- Barnaby W (1997). **Biological weapons: an increasing threat.** Medicine, Conflict and Survival 14:301-313.
- Davey B (2004). **Public health response to biological and chemical weapons.** World Health Organization.
- International Physicians for the Prevention of Nuclear War (2010). **Zero is the only option.**
- Jenssen C et al. (2002). **Medicine Against War.** In Taipale I et al. (eds.) War or Health? A reader. Zed Books, London: 8–29.
- Joachim I (2004a). **Sexualized violence in war and its consequences.** In Violence against woman in war: handbook for professionals working with traumatised women. Cologne, medica mondiale.
- Leaning J (2000). **Environment and health: 5. impact of war.** Canadian Medical Association Journal 163(9):1157-61.
- Lewer N (2002). **New technology: non-lethal weapons.** In Taipale I (ed.) War or health? A reader. London, Zed Books.

© **medicalpeacework.org 2012**

Forfatter Xanthe Hall, redaktører Mike Rowson og Klaus Melf, grafisk profil Philipp Bornschlegl, oversettelse Ellen Krystad